

«Αναβάλλεται επ' αόριστον».

Οι σκλαβωμένοι Έλληνες πανηγύριζαν. Οι σύμμαχοι των κατακτητών Βούλγαροι δεν μπορούσαν να το χωνέψουν. Για μια ακόμα φορά, τους έπαιρναν την μπουκιά από το στόμα. Και η μπουκιά ήταν ολόκληρη η Μακεδονία και η Θράκη.

Στην Αθήνα, οι Γερμανοί μπήκαν στις 27 Απριλίου του 1941. Όμως, το φθινόπωρο (27 Σεπτεμβρίου), ξεκινούσε τη δράση του το ΕΑΜ, το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο. Αρχές του 1942, ξέσπασε η πρώτη στην κατεχόμενη Ευρώπη απεργία δημοσίων υπαλλήλων με αίτημα τη βελτίωση των συνθηκών επισιτισμού. Η πείνα που θέριζε (3.000 θάνατοι μόνο στην Αθήνα), το φοβερό κρύο, οι μαυραγορίτες και οι μεταγωγές εβραίων στα στρατόπεδα του θανάτου είχαν μεταβάλει τη ζωή σε κόλαση. Ο επισιτισμός, άλλωστε, ήταν η πρώτη και κυρίαρχη μορφή πάλης στην κατεχόμενη Ελλάδα και στον τομέα αυτόν έριξε στην αρχή το κύριο βάρος του το ΕΑΜ. Στις 21 Μαΐου του 1942, στην Σπερχειάδα, ακούστηκε για πρώτη φορά ο όρκος του ΕΛΑΣ, του Ελληνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού, που θ' αποτελούσε το μαχόμενο τμήμα του ΕΑΜ. Στις 25 Μαΐου, ο ΕΛΑΣ αριθμούσε δεκαπέντε μαχητές. Δυο χρόνια αργότερα, οι μαχητές του θα ήταν χιλιάδες και οι επιχειρήσεις του οδυνηρές για τους κατακτητές.

Στην αντίπερα όχθη, ο τότε συνταγματάρχης Ναπολέοντας Ζέρβας (1891 - 1957) οργάνωνε (Οκτώβριος του 1941) τη δική του οργάνωση με το όνομα ΕΔΕΣ (Ελληνικός Δημοκρατικός Εθνικός Στρατός) και κέρδιζε την αναγνώριση, την υποστήριξη και τον εφοδιασμό από τους Βρετανούς. Όπως παντού αλλού, οι Βρετανοί επέλεγαν με ποιους θα συνεργαστούν με κριτήριο τα πολιτικά φρονήματα των αρχηγών και όχι την αποτελεσματικότητα των οργανώσεων.

Το φθινόπωρο του 1942, οι συμμαχικές δυνάμεις προσπαθούσαν ν' αποκρούσουν το Άφρικα Κορπ, που είχε εισβάλει στην Αίγυπτο. Στα τέλη Οκτωβρίου, η μάχη στο χωριό Ελ Αλαμείν βρισκόταν σε πλήρη εξέλιξη. Ο Ρόμελ ανεφοδιαζόταν από πλοία που φόρτωναν στον Πειραιά. Τα εφόδια έφταναν ως εκεί με σιδηρόδρομο. Το συμμαχικό στρατηγείο Μέσης Ανατολής έστειλε δυο Άγγλους στην Ελλάδα, να ζητήσουν από την ελληνική αντίσταση ένα σαμποτάζ. Οι δυο Άγγλοι έπιασαν επαφή με τους αντάρτες κι ανέλαβαν σύνδεσμοι στην επιχείρηση: Στόχος ήταν η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου, ώστε να κοπεί η σιδηροδρομική συγκοινωνία. Θα μετείχαν ένα τμήμα του ΕΛΑΣ με αρχηγό τον Άρη Βελουχιώτη κι ένα τμήμα του ΕΔΕΣ με αρχηγό τον Ναπολέοντα Ζέρβα.

Νύχτα προς ξημέρωμα, 25 του Νοεμβρίου του 1942, η επίθεση στη γέφυρα ξέσπασε ταυτόχρονα από δυο πλευρές. Το τρένο που έφτασε από το Λιανοκλάδι, ακινητοποιήθηκε πάνω στις υπονομευμένες ράγες. Οι Ιταλοί άνοιξαν πυρ. Μια έκρηξη ακούστηκε κι ένα τμήμα της γέφυρας σωριάστηκε στην κοίτη του ποταμού. Μέσα στο σκοτάδι, οι σαμποτέρ αποχώρησαν ασφαλείς.

Η κυβέρνηση του Τσολάκογλου αντικαταστάθηκε στις 2 Δεκεμβρίου του 1942, μια εβδομάδα μετά τον Γοργοπόταμο. Τον Απρίλιο, ορκίστηκε η κυβέρνηση Ράλλη.

Ο σκληρός Φλεβάρης του 1943 έσπερνε πτώματα στους δρόμους. Η κατεχόμενη Αθήνα πενθούσε κι αγωνιζόταν. Η πείνα και το κρύο θέριζαν. Και η Ελλάδα είχε να επιδείξει σ' ολόκληρο τον κόσμο τη μοναδική στην Ευρώπη πάλη ενάντια στον κατακτητή με τη μορφή των λαϊκών κινητοποιήσεων και διαδηλώσεων. Από τις 18 ως τις 22 του μήνα, ανήσυχες οι δυνάμεις κατοχής έβλεπαν τα συλλαλητήρια κατά της αποστολής Ελλήνων στα στρατόπεδα εργασίας της Γερμανίας. Στα βαθιά του γεράματα (84 χρόνων), ο ως τότε μεγαλύτερος Έλληνας ποιητής του 20ού αιώνα, Κωστής Παλαμάς (γεννήθηκε το 1859 στο Μεσολόγγι), πέθανε στις 27 Φεβρουαρίου του 1943. Με έκπληξη, οι Γερμανοί είδαν την κηδεία να μετατρέπεται σε μαχητική διαδήλωση χιλιάδων Αθηναίων. Η πορεία του ποιητή προς την τελευταία του κατοικία, ήταν αντάξια με τη πορεία του στη ζωή. Στον επικήδειο, ο Άγγελος Σικελιανός απάγγειλε την αθάνατη φράση «Στο φέρετρο αυτό ακουμπά όλη η Ελλάδα». Οι διαδηλώσεις του Ιουνίου εναντίον των εκτελέσεων ομήρων για αντίποινα έμοιαζαν με άσκηση γι' αυτό που θα επακολουθούσε.

Το καλοκαίρι του 1943, η Γερμανία παραχώρησε στη Βουλγαρία την κατεχόμενη Βόρεια Ελλάδα ως τον Αξιό. Ο από τον Απρίλιο διορισμένος πρωθυπουργός, Ιωάννης Ράλλης, υπέγραψε τα διατάγματα σύμφωνα με τα οποία η χωροφυλακή έπρεπε να αποχωρήσει από τα παραχωρηθέντα ελληνικά εδάφη. Η αποχώρηση έγινε στις 7 Ιουλίου του 1943 και ήταν το σύνθημα για τη λαϊκή αφύπνιση. Στις 8, προκηρύξεις του ΕΑΜ καλούσαν τους Έλληνες σε πανεθνική πάλη. Μαχητικές διαδηλώσεις ξέσπασαν στο Κιλκίς, στον Λαγκαδά, στην Έδεσσα, στη Βέροια, στη Νάουσα, στα Γιαννιτσά, στην Αριδαία και στην Κοζάνη. Οι Γερμανοί έμειναν εμβρόντητοι.

Στις 22 Ιουλίου του 1943, η κατεχόμενη πρωτεύουσα βρισκόταν σε συναγερμό. Στις 10 το πρωί, ο λαός ερχόταν από παντού, ξεφύτρωνε στα στενά, βάδιζε προς το κέντρο της γερμανοκρατούμενης Αθήνας. Έρχονταν κατά ομάδες, με πανό και συνθήματα:

«Έξω οι Βούλγαροι απ' τη Μακεδονία», «Κάτω οι προδότες», «Φραγμός στην επέκταση».

Στις 10.30, οι πρώτες φάλαγγες ενώνονταν στην Πανεπιστημίου και Μπενάκη. Διακόσιες χιλιάδες λαού βάδιζαν προς το Σύνταγμα. Οι δυνάμεις κατοχής επιστράτευσαν αρχικά το ιταλικό ιππικό που έκανε επέλαση. Οι βροντερές φωνές των διαδηλωτών τρόμαξαν τα άλογα κι αχρήστευσαν το ιππικό. Οι Έλληνες κατάφεραν να προχωρήσουν ως την Τράπεζα της Ελλάδος. Όμως, είχαν πια να κάνουν με τα γερμανικά τανκς που έφραξαν το δρόμο κι άρχισαν να πολυβολούν.

Από την Ομήρου, κατέβαιναν τα θωρακισμένα. Με μια φωνή, ο λαός ρίχτηκε πάνω στα άρματα. Μεσημέριασε όταν κόπασαν οι οδομαχίες. Το αίμα των εκατό νεκρών στην ασφαλτο και στα πεζοδρόμια έφερε το ποθητό αποτέλεσμα. Οι γερμανικές αναφορές προς το Βερολίνο μιλούσαν για απρόσμενη λαϊκή εξέγερση, για παράδοξο εθνικό φρόνημα. Οι κατακτητές δεν μπορούσαν να καταλάβουν, πώς ήταν δυνατό να πεθαίνουν άνθρωποι για μια παραχώρηση από τον έναν κατακτητή στον άλλον. Όμως, μια λακωνική ανακοίνωση έβαζε τέλος στην αναστάτωση:

Η παραχώρηση των εδαφών στη Βουλγαρία «αναβλήθηκε επ' αόριστον».

(τελευταία επεξεργασία, 28.4.2009)